

לעולם, ועל החיות הזה רומז 'כעת חיה (ולשרה) (והנה) בן [לשרה אשתך'] (שם שם, י, שהוא יצחק, על בן נתבשר בסעודה זו יצחק הוא הגורם לזה, כמו שנרמז במאמרם במסכת שבת פרק רבי עקיבא (פ"ב) שאמרו על יצחק 'כי אתה אבינו [כי] אברהם לא ידענו וישראל לא יכירו' (ישעיה מ, טו), לעתיד יאמר הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו בניך חטאו כו' עד... לא בסבי טעמא ולא בדרדקי עצה, אבל יצחק הוא אבינו כו', עיין שם. ורבים שואלים, הלא הסברא הוא להיפך, כי אברהם מדת החסד, ויצחק הוא מדת הדין, ויעקב כלול מחסד ודין, ואם כן איך אמר שיתגלגל הטוב האמיתי על ידי יצחק, אבל השואלים לא מחכמה שאלו, דע, כי היא הנותנת, כי ביצחק שהוא מדת הדין המדוקדק, זה גורם למעלה העתידה שנהיה בני עליון. ומתחילה צריך שתדע מה שכתבתי בפרשת בראשית (אות ט) בענין (בראשית רבה פ"ב ס"ז) מתחילה עלה במחשבה לברוא העולם במדת הדין ראה כו'. וכתבתי שם בארוכה, חס ושלום לא נחבטלה מחשבה הראשונה, כי 'לא בן אדם ויתנחם' (במדבר כג, י"ט), רק נשאר לבני עליה, שלרוב מעלתם הקדוש ברוך הוא מדקדק עמהם במדת הדין כחוט השערה, ואז הם בני עליון ממש. רק ראיתי בני עליה והנם מועטים (פינה מה ב), ורוב המון עם שאין מעלתם גדולה כל כך, אצלם שיתף הקדוש ברוך הוא מדת הדין עם מדת הרחמים. ולעתיד שיהדש הקדוש ברוך הוא הבריאה להיות כאדם הראשון קודם שחטא, ואז כולם יהיו בני עליון, ואי אפשר לבוא לזה אלא אחר הדין המדוקדק, וזהו ענין הזדככות הגלויות והצרות בכלל אומה ישראלית, ועוד ידקדק הקדוש ברוך הוא כחוט השערה במדת הדין המדוקדק, ואחר כך יהיה הכל קדוש וטהור ומוזכך, נמצא מדת הדין הוא בעצם רחמים גדולים. וזהו ענין 'יצחק בן אברהם' (בראשית כה, י"ט), כי אברהם מדת החסד ויצחק מדת הדין המדוקדק, ואדרבא יפה כח הבן מכח האב (שבעות מה א), כי מדת הדין הזה גורם בעצם הרחמים, ועומד הקדוש ברוך הוא מכסא דין ויושב על כסא הרחמים. ואז יהיה שם יצחק המורה על הדין 'קץ' 'חי' כמו שכתב הזהר (ה"א דף ר"ב ע"ב), ירמוז יצחק על צחוק ושמחה, וזה סוד שם 'ישחק' (ההלים קה, ט).

כא. כבר כתבנו כמה פעמים (פרשת לך אות ו; כב-כח), כי אברהם הוא סוד בריאת שמים וארץ וכל צבאיהם, 'אלה תולדות השמים והארץ בהבראם' (בראשית ב, ד), 'באברהם' (בראשית רבה פ"ב ס"ט). ויצחק הוא (ב) בערך אדם הראשון קודם שחטא, כי הוא הראשון אשר הורתו ולידתו בקדושה, בהסרת הערלה שהיא הקליפה, תיקן לאדם שחטא, שאמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין לח ב) משוך בערלתו היה. ויצחק הוא מדת הדין מעלת בני עליה, ונתקדש בקדושת אדם הראשון שנלקח מן האדמה אדמת קודש של בית המקדש (ירושלמי ניר פ"ז ה"ב), כן הועלה שם יצחק לעולה חמימה, ונתקדש שם באופן שנאסר לו לילך מחוץ לקדושת הארץ.

הרי ששני שמות של 'קמורה' שהיא 'הגר' (תנחומא שם; בראשית רבה שם), דהיינו קמורת, וכן שקשרה, נתקיימו בעקדת יצחק אחר דבריו של ישמעאל, והיה לטובה ולברכה ליצחק ולזרעו עד עולם. ואברהם אבינו שנצנצה בו רוח הקודש, הכנים לישמעאל לחינוך קדושה, שעל ידה יתקדש יצחק בקישור עקדה ובקמורת שהוא ריח ניחוח. ורמז לדבר 'הגר' בנימטריא 'יצחק'.

יט. צוד נצנצה רוח הקודש באברהם אבינו לבטל קמרוג של השמן שיקטרג ליצחק, ונתלבש אברהם אבינו בסניגוריא, (כי סניגוריא) של אברהם עבור סדום ועמורה היה באותו פעם. וזהו ענין 'ישב' 'ישב' כתיב (בראשית יח, א), בקש לעמוד אמר ליה הקדוש ברוך הוא, אתה סימן לבניך, שעתיד אני להתייצב בעדת דיינים כו' (בראשית רבה פמ"ח ס"ז). וקשה, דיינים מה בעו הכא, אלא הקדוש ברוך הוא גילה לו אז מדת הדין שהי[ת]ה מתוחה על סדום. וגילה לו עתה לאחר שנימול, משום שהדין תלוי בנימולים, כדכתיב (שמות כא, א) 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם', ולא לפני גוים (גישין פח ב), וכל הגוים ערלי לב. ואין דיינים אלא סמוכים נקראים 'אלהים', והנה 'אלהים' אותיות 'מילה', שעל ידה נעשה מרכבה, דכתיב (בראשית יז, כב) 'זיעל אלהים מעל אברהם', כי על ידי המילה בא הדבקות. רק שחסר 'א', ועליה רומז (ההלים ה, ו) 'ותחסרהו מעט מאלהים', הרמז, מה חסר, המיעוט 'מאלהים' שהוא 'א'. וכן הוא אומר לענין חמשים שערי בינה שנתנו למשה רבינו ע"ה והיה חסר אחד (ראש השנה כא ב), כמו שדרשו (ראה הקדמת תקוני זהר, דף ז' ע"ב; ועיין לקמן פרשת ואתחנן אות יב) אל תקרי 'מעט' אלא מ"ט, דהיינו מ"ט שערי בינה נמסרו לו. ו'מעט מאלהים' שהוא 'א' היה חסר, כן 'א' מאלהים' מורה על דבקות נפלא, ונשאר 'מילה'. נחזור לענין, דהקדוש ברוך הוא גילה לאברהם אבינו אז תוקף הדין המתוחה על סדום, ועל כן תיכף התחיל אברהם בסניגוריא, ויבא סניגוריא זה ויכפר על קמוריא שהיה לעתיד ליצחק שנתבשר בו עתה. הכלל העולה, דמה שאירע בסעודה זו שהוא ענין קרבן ריח ניחוח, יתבאר מזה ענין עקדת יצחק שהוא מובח מקטר קמורת כאשר אבאר לקמן (אות ט), ואז יצדק פירושו השני של 'הר המוריה' שנקרא 'מוריה' על שום מור ואהלות שהוא מן הקמורת.

כ. דרך שלישי בסעודה זו, ודוגמתה סוד כמעמי יצחק אשר אהב, כולם רומזים לסוד הסעודה הגנוזה, שרמזו רבותינו ז"ל (בבא בתרא עה א) שיעשה הקדוש ברוך הוא לעתיד לצדיקים. וזה יהיה כשיחזיר העולם לקדמותו כמו שהיה ראוי להיות אילו לא חטא אדם, ויזדקך החומר בסוד 'כתנות אור' ב'א', ויהיה העולם כראשית המחשבה, ויקויים 'מכל עץ הגן אכל תאכל' (בראשית ב, טו), וזהו רמז 'השענו תחת העץ' (שם יח, ד), ויהיה עץ חיים, כי לא יראה מות וחי

יד רמ"ה

ק ראה ברכינו בחיי בראשית יז, יט ושם במדבר לב, ג.

(* בדפ"א 99ב.

בדרגתו מבחינת ה"עלה במחשבה" דילי, היינו אם שאיפתו ורצונו האמיתיים הם להיות בתכלית השלימות והתיקון במדת הדין ממש, ואך מצד הפועל והמציאות מן ההכרח לשתף מדת הרחמים שא"א לעשות בפועל ממש. שהרי כמבואר הענין הזה דגם העולם שעלה במחשבה במדת הדין הוא בריאה והנהגה קיימת לדורות מוכח מהא דע"ז (ג' ב') כנ"ל. והלא מבואר שם בגמ' דכך הוא גם מהלך הדין דר"ה (אלא שיש גדר דין כגון זה בכל יום). ועיין ב"פני יהושע" בראש השנה (ט"ז ב') בזה"ל: "דראש השנה הוא יום הדין הגמור לכל באי עולם ואותו יום יושב הקב"ה ודן עם כל פמליא שלו שהם השרים העליונים כדכתיב והנה ראיתי ה' צבאות יושב על כסא רם ונשא וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו דהיינו אלו שמיימינים לזכות ומשמאילים לחובה וכו' ומש"ה חרדין ועצבין כיון שהקב"ה

סוד יום הדין והמשפט דר"ה דהוא יום הבריאה שעלה במחשבה עכ"ד"

ויש לבאר בזה מטבע התפילה דר"ה
"היום הרת עולם היום יעמיד
במשפט כל יצורי עולמים", דנודע בשם
האר"י ד"הרת" הוא מלשון "הריון",
והכונה היא עפי"ד ר"ת כנ"ל דבתשרי
אך עלה במחשבה להבראות, וזהו: היום
הרת עולם, והיינו במדת הדין שזו היא
ההנהגה כפי שעלה במחשבה להבראות
בתשרי ולפיכך "היום יעמיד במשפט כל
יצורי עולמים" וא"ש.

^{אוצר החכמה}
 (ד) והיא השייכות המיוחדת של הבחינה הנוגעת לעבודתנו ליום הדין דר"ה, שכיון שיום הדין של יום ר"ה, שהוא יום הבריאה שעלה במחשבה, נובע וכא מההנהגה של "בתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין" וכמבואר, הרי י"ל דבר"ה יש דין מיוחד לאדם היאך הוא

לה הרמב"ן דהוא "דין ברחמים". ויש לבאר בזה מש"כ תוס' בר"ה (ל"ג ב' ד"ה שיעור) בשם סדר רב עמרם דבסוף מריע תרועה אחת בלא תקיעה, וי"ל דהוא להדגיש דעיקר היום הוא "יום תרועה", דהיינו דיסודו של יום הוא במדת הדין אלא שע"י השופר אנו מעוררים רחמים. ולעומת זה במוצאי יוהכ"פ תוקעים רק תקיעה גדולה אחת כפי מנהגנו כד' הרמ"א באו"ח סוף סי' תרצ"ג שיסודו הוא רחמים, עיין רמב"ן שם.

א. וי"ל דזהו מאי דכתיב: יום תרועה יהי לכם, דיעוין ברמב"ן פ' אמור ובדרשה דתרועה היינו מדת הדין, וזהו דכתיב יום תרועה יהיה לכם, דהיום בעצמותו הוא יום של מדת הדין, והיינו דאף דיש שיתוף של מדת הרחמים, וכדאמרו ז"ל (ויק"ר פכ"ט ג') דע"י השופר עומד הקב"ה מכסא דין ויושב על כסא רחמים ומתמלא עליהם רחמים, והיינו פשוטה לפנייה ופשוטה לאחריה שהוא המתקת הדין ברחמים, וכמבואר ברמב"ן שם, מ"מ עיצומו של יום הוא מדת הדין וכדקרי